

שיעור בהלכות י"ז בתמוז ושבוע שחל בו ת"ב

מפי מוריינו הגאון ר' יצחק רצאבי שליט"א

נמסר ביום ה' ליל כ"ה בתמוז ה'תשנ"ו, בכול אברכים "פעולת צדיק" בני-ברק*.

תלמידי רבי עקיבא, אלא מחתמת עצם הזמן הקשה. ומיתת תלמידי רבי עקיבא אינה אלא סימן שהם ימי דין ולא סיבה לאbilות. אך הוא גם בעניין בין המצרים, עיקר האbilות הוא מחתמת הזמן ולא רק בגל שריפת בית אלהינו ויש להוכיח זאת גם ממה דאיתא בשולחן ערוך (סוף סימן תקנ"א) לא יכו התלמידים ביוםיהם ההם. ולכארה אם העניין הוא צער ואbilות, מה שידעניין זה לאbilות, ואולי אף כדי להוכיח התלמידים כדי שיצטערו גם הם. אלא בהכרה העניין הוא בנו"ל שעצם הימים קשים, ולפיכך לא יכו בהם התלמידים [כי אפילו מכח קללה, ביוםיהם אלו עלולה להיות מסוכנת ומויקה]:

עוד יבואר לפיו זה מה שאנו נהנים דין שבוע שחל בו תשעה באב, ואם חל תשעה באב ביום חמישי נהנים ארבעה ימים, ואם חל בשבת ונדרחה ליום ראשון אין דין שבוע שחל בו נהג כלל וכלל. ולכארה תמורה הרוי צריך להתעצב ולהצטער ולמה אין עושים כלל, ועוד למה הדבר תלוי מתי יהול תשעה באב. ובשלמה לה נהנים באופן קבוע מראש חודש לא קשה. אבל לפיו מה שביארנו ניחא, שאין עניין האbilות על מה שאירע, אלא אדרבה

נמצאים אנחנו בימי בין המצרים, שנקרוון בן על שם הפסיק גלטה יהודה מעוני ומרוב עבודה היה ישבה בגווים לא מצאה מנוח, כל רודפה השינה בין המצרים" (אי"ה א', ג), ככלומר רודפה השינה בין שני גבולות ובין מצר למצר בלבד. וחוץ לדרשו פסק זה, בין שבעה עשר בתמיון לשעה באב, היינו שבעה שעות השינה רודפה. וסביר מרוזה, שאף שעם ישראל חטא ולבן נגורה נוירה, מ"מ הנוירה לא יצא לפועל אלא ביוםיהם אלו דוקא. ואין זה במקרה, אלא מפני שהימים הללו הם ימים קשים לישראל מאו ומעולם. ומה שעבשו אלו ממעטים ביום אלו בסימני שמחה, אין זה רק מחתמת המאורעות שאירעו אז, אלא גם מחתמת עצם הימים הקשים הללו: ובعين זה ביארו נבי ימי ספרית העומר שמתו בהם תלמידי רבי עקיבא נהנים בינם מקצת אbilות, שהדבר תמורה, שעל הרבנן בית אלהינו אין אלו מתאבלים כל כך, דהיינו ל"ג יום, או מפסח עד עצרת, ואלו על מיתה תלמידי רבי עקיבא נהנים אabilות כל כך הרבה זמן, ועד ימינו, והלא זו אabilות ישנה. אלא ביאור העניין הוא בנו"ל, שאין האbilות מחתמת מיתה

* נכתב על ידי הרב שי. הדברים על אחריות הכותב.

טוב. לבן מי שאירע שעשו מגודל, יכול להסתפר לכבוד שבת (חוץ משבוע שחל בו). קציצה צפננים שרי בשלושת השבועות ואף בשבוע שחל בו:

ב. דין **שמחות**: מעיקר הדין אין איסור אלא מר"ח אב, וכן פסקו הרמב"ם ומרן השו"ע. ואנו נהנים להחמיר מ"ז בתמו, וכן פשט המנהג. ומהMRIIM שלא לעשות שום סעודת שמחה, כגון חנוכה בית וסעודת הורידת, חוץ מסעודת מצוה שהגיע זמנה, כגון מילה ופדיון. וסעודה בר-מצוה ג"כ ראוי לדוחות. מי שהוזמן לבר-מצוה או לנישואין אצל המקיים ומוכראhb לbow לשם, יכול ללכלה, אלא שיקוצר בזמן השבות. וצריך לדעת שאפיקלו סעודת שכונין [airozin] מנהגינו שלא לעשות בימים אלו:

ג. **מנהג ההפטרות**: בפרשיות אלו יש נ' דبورנותא וו' רנחתמא, ואין הפטרות אלו קשורות לפרשיה בשאר ימות השנה, אלא הן קשורות לזמן. מנהג הבלדי להפטיר רח"א, היינו דברי ירמיהו, חזון ישועה, איך היה. ויש מן השאמאי שפטירים רש"ת, היינו דברי ירמיהו, שמעו, חזון. ויש לרמזו בזה דרך"א היינו שדוחים כל ענייני השמחה, ודש"ח היינו דשחנו עד עפר:

ישנם נהנים לסימן בסיום הרע המזוכר בהפטרה, וכן במנחת תשעה באב שפטירים שובה. וטעם כדי לסימן בדברי פורענותא לעורדים שיחזרו בתשובה. ואם כי קשה לדוחות זאת, מ"מ צ"ב שהרי בתשעה באב נופא בשחרית חוררים ומסיימים כי אם בזאת יתהלל וגוי ומאי לא מסייםם בדבר

הימים הם סיבת האבילות, והימים הם שיפכו את מה שקרה, ומול השבוע נורב. אם כן **כשאין** את אותם הימים הנורמים, אין סיבה לאבילות:

נאמר בתורה "שלחה תשלח את האם ואת הבנים תקח לך". וחוזיל ביארו מצוה זו, שכשלוקחים את הבנים יש לאם צער רב, ובא שר העופות לפני הקב"ה ואומר, מודיע אין מרחמים על זאת האם. ואומר הקב"ה, על האם הוא ארחים מהמת צערה על בניה, ועל בני ועל קני (זה בית המקדש) לא ארחים? מיד אומר **למעני** למעני עשה, וauseן **למען** שמי:

מספרים על הדין ר' אברהם צאלח וצ"ל (דור רביעי למהרי"ץ) שהיה ספר מדרש איך אשר לפניו נרתב מדמותיו עד אשר הווקף להחליף הספר כדי שלא יקרע הדף כשצריך לפתח דף אחר. ואין זה סיפור בעלמא, שהרי מהרי"ץ כתב לגבי סעודה המפסקת וויל, מה נעשהannon יתמי דיתמי, העמוסים בצרות צוראות על שכמינו ואין מקדש והן גלות ארץ. וכן ראיתו לאבותי נהנים ואוכלים פת זה בכבי בעיניהם זבות **כמעין** נובעות בדמיות וכו' ע"ש:

אתה חיל לדבר על מנהגינו, שכידוע הם מאד מבוססים על דין התלמוד, ובמשך הדורות החמירו עוד ועוד, ומנהג ישראל תורה:

א. דין **תשפורת**: מעיקר הדין אין איסור להסתפר אלא בשבוע שחל בו תשעה באב. ויש שנהנו מ"ז בתמו. ולמעשה ראוי לנוהג כן, כיון שבלאו הכי אין מסתרים אלא בפעם בחודש. אבל אין זה חובה אלא מנהג

הימים, וק"ו שלא ליכנס):

ה. **כיבוס:** בשבוע שלב בו תשעה באב, אין לבבם ואין ללבוש בגדי מכבסם. ואפשר להסביר בגדים קודם בשבוע שלב בו, ע"י שילבש הבנד במשך כשבוע, או שילבלך הבנד ע"ג הארץ. ודין איסור בגדי מכבס הוא גם לגבי מגבות, סדיןיהם, גופיות, גרבאים וכיו"ב, ויעשה כמו כן. ובגדי תינוקות נהנו להקל לבבם בצדעה. ונעלים מותר לצחצחן, וראוי לימנע מההבריקן: ו. **בשר:** מנהג תימן להקל לאכול בשרך כל שבוע זה, ולימנע רק בסעודת המפסקת כפי דין התלמוד. והנה יש שחוшибים שהטעם שלא החמירו, כיון שבתיימן לא היו הרבה מאכלים, ורגן לא היה נפוץ. אבל אין זה נכון, דהנה הרמב"ם כתוב וכבר נהנו נכוון, מהר"ם אלשקר. וכבר רביינו הא"י גאון מהר"ם אלשקר. וכבר רביינו הא"י גאון כתוב שזה תלוי במנהג המקומות. עוד הוכחה שאין הטעם מחמת שלא היו דברים אחרים, שהרי מאן אסור בשאר, אסור יין. והנה בתימן גם אין לא אסור, ואם הסיבה היא כמו כן, התינה בשאר, אבל אין למה צריך לשחות, הרי וראי ישנים משקאות אחרים. וע"כ שלא נהנו בזיה. ואפשר שהטעם שהרי גם באבילות לא נהנו לאסור בשאר. והרוצה להחמיר, יאמר בל"ג, כיון שאין זה מעיקר הדין. ובസעודת המפסקת עיקר האיסור הוא בבשר בהמה. אבל נהנו לאסור גם עוף ואפילו דגים:

ז. **תפירה:** יש שנהנו שלא לתרפור

פורענות. וא"כ כל שכן שראוי לנוהג כן בשאר הഫטרות, ולהזhor על פסוק דנחמה. והוא המנהג הנכון:

ד. **בגדים חדשים:** נהנים לא לknوت בגדים חדשים מי"ז בתמוז, אף אם קונה כדי ללבוש לאחר תשעה באב, ולא ללבוש בגדי חדש אף שנקנה קודם שבעה עשר בתמוז. נהנים שלא לחדרש אף לשבת. ואף דלשיר מותר ודאי בשבת וכן נהנים, מ"מ בגדי לא מחדשים, ואף שנראה כאבילות. והטעם שהרי המנהג אצלינו בשנת האבל שאין שרים בשבת, והלא לכאורה זה מיקרה אבילות בפרהסיא והיאך מותר, אלא כיון שאין זה רגילות של כל העולם לשיר וודאי יש אנשים שאינם שרים גם כשאין הם אבלים, א"כ כשהמנע מלשיר לא מיקרה אבילות, דאפשר לתלות שהוא משאר אינשי. ואכן הרמ"א כתוב דבשבת חוץ נהנו שלא ללבוש בגדי שבת. וחקשו עליו הרי היו אבילות בפרהסיא. ותירין העורך השולחן דאפשר שבזמנם לא היה הבדל ניכר בין בגדי חול לבגדי שבת, לבן אין זה מיקרה אבילות בפרהסיא. אמנם מהרי"ל כתוב הטעם דכיון שישנם הרבה אנשים שאין להם בגדי שבת וחולכים שעוישים אבילות, כיון שאפשר שמה שהולכים בגדי חול הוא מחמת שאין להם בגדי שבת. ועיין ברבי יוסף יודסימן ת'. וא"כ זה ממש בדברינו. ולפי זה כל שכן בעניינינו שאין לובשים בגדי חדש בשבת, אין זה אבילות, ופושט. אה, שמעתי ממוריינו דבמקום שאפשר, ראוי שלא לknות דירה באלו

חמיר טפי. ויש מקום להקל לאחר הצות
בצנעה:

ג. **מווצאי ת"ב** שרוי הכל, רחיצה
בחמין, וכיבוס.
בשר ותספורת, ואפילו נישואין שרוי.
ובשו"ע יש מנהג בשר שלא לאכול בשר
עד י' באב. ומנהגינו אין כן. וכן
הקדמוניים כתבו שנוהנים לשחות בשר
בתשעה באב אחר חצאות לצורך הלילה.
ולענ"ד ראוי להחזיק במנהגינו זה.
וחטם משום דחוינן דבת"ב גופא
מנחה ממעטים בסימני אבילות וקמים
מהקרקע. ולכארה כי צד עושים כן, הרי
דוקא עכשו התחיל שריפת בית
המקדש. אלא הביאור בזה, דבזמנם
היה לעם ישראל שמחה מסויימת, כיוון
שהם היו בטוחים שהקב"ה יעשה כליה
בעמו, ואח"כ כשהראו שנשרף ביהם"ק
ולא נעשה כליה, שמהו על שכילה
חמתו בעצים ובאבנים, כמו שנאמר
מוזор לאספ אלחים באו נוים בנחלתך,
ושאלו חז"ל קינה לאספ מיבעי ליה,
אלא מזמור שכילה חמתו בעצים
ובאבנים. וא"כ לא דנים בדיקות
נשרף ביהם"ק לנבי האbilות, אלא
הabilות היא על עצם סילוק ביהם"ק
ועל הסתלקות השכינה מatanu. ואפשר
לומר עוד טעם אחר, דמהרי"ז כתוב
בבאיורו למוסוף דפסח, דהאויבים כלל
וככל לאחריבו את ביהם"ק, אלא
מלאכי השרת העלווה, ושדים בנו בנין
במכוומו, אותוחריבו האויבים. וא"כ
אין מצטערים על שריפת ביהם"ק, כי
ביהם"ק האמתי לא נשרף.

ונזקה בעוזה"ת בקרוב לראות
בנחתת ציון ובבנין ירושלים
אכ"ר:

שבוע של ב', ויש מא' אב, ויש מי"ז
הmonth. ומיicker הדין הדבר מותר. מקור
האוסרים הוא מירושלמי, נשוי דנהני
דלא למישתי עמרא מנהגא. ומישתי
היינו ערכיה הארגינה. ואסרו למישתי
זכר לאבן השתייה אשר הייתה בבית
המקדש. אבל מה שנאמר שזה מנהגא,
היינו שאינו מנהג טעות ויש להם ע"מ
שים סוכו ואין להתריר להם.ומי שאין
לهم מנהג ידוע, א"צ להחמיר:

ח. **רחיצה:** בשבוע של ב' ראוי
לאסור רחיצה בחמין.
ובצונן מותר, כדמות מהרמב"ם, ורק
הרמ"א אסור. וכן דעת השתiley זתים.
וצונן מיקרי פושר ולמטה. והנה מעיקר
הדין (היינו לשיטת הרמב"ם) אפשר
דאף בחמין היה מקום להתריר, שאינו
כמרחין ממש אשר היה בימיהם. אבל
מ"מ נכוון לאסור, שגמ ברחיצה שלנו
בזמןינו יש תעונג מרובה כיוון שהוא
בצורת קילוח או אמבטייה. גם ילדים
ראוי לימנע מלרחוץ בחמין, כיוון שאין

פושר מזיקן:

ים ובריכה מעיקר הדין מותר עד ערב
תשעה באב. וחטם שהרי הוא
כפושר וכבר נתבאר דפושר מותר.
ומ"מ מצד סכנה ראוי לימנע. ויש
שנמנעו אף בכלימי בין המצרים, ורק
מי שהיה קודם יכול. ואין זה דין אלא
מצד סכנה. ויש פנים לו, חרוא מצד
רביעם ראשונה הוא תעונג גדול יותר.
ותו שאינו מכיר המקום והנסיבות שבו:
ט. **תשעה באב:** ראוי לישן
כשהמזרון על הרצפה.
ואין לשבת על כסא. ואם הוא בנסעה
מותר. עישון בתשעה באב, אף שבכל
הצומות יש מקום להקל, בתשעה באב